

Kalendár ochrany lesa

APRÍL

■ Podkôrný hmyz

Apríl je nielen mesiacom lesov, ale aj rozhodujúcim obdobím na zachytenie jarného rojenia hlavných druhov podkôrných škodcov. V smrekových porastoch ide predovšetkým o lykožrúta smrekového (*Ips typographus*), lykožrúta lesklého (*Pityogenes chalcographus*) a lykožrúta severského (*Ips duplicatus*). V borovicových porastoch sa premnožuje v posledných rokoch lykožrút vrcholcový (*Ips acuminatus*), lykožrút borovicový (*Ips sexdentatus*), lykokazy (*Tomicus* spp.) a krasoň modrý (*Phaenops cyanea*). Vzhľadom na pretrvávajúce problémy v ihličnatých porastoch, ako aj predpokladaný nárast populačnej hustoty podkôrneho hmyzu v jarnom období roku 2016, sme sa rozhodli tejto problematike venovať v samostatnom príspevku ktorý bude uverejnený v aktuálnom čísle tohto časopisu.

Pozornosť treba venovať najmä podkôrným škodcom na smreku a to lykožrútovi smrekovému (*Ips typographus*) a lykožrútovi lesklému (*Pityogenes chalcographus*). Do konca mesiaca sa musia spracovať všetky napadnuté stromy. Od polovice mesiaca už môžeme pozorovať rojenie, čo závisí od polohy lokality a predošlej teploty. V tomto období už musia byť pripravené ležiace lapáky a od polovice mesiaca aj feromónové lapače, ktoré sú najlepším pomocníkom pri monitoringu a na zistenie veľkosti populácie týchto škodcov.

V tomto období dochádza k aktivizácii tvrdoňa smrekového (*Hyllobius abietis*), ktorý často zimuje v hrabanke v okolí ihličnatých sadeníc. Odporúčame pochôdzkou mo-

nitorovať nové poškodenie na sadenicach, vysadených najmä v predošlých dvoch rokoch. Do pozornosti dávame, že v roku 2016 vyjde revízia starej STN 48 2712 Ochrana lesa proti tvrdoňom a lykokazom na sadenicach.

V druhej polovici apríla sa pripravujú stojace lapáky pre podkôrniaka dubového (*Scolytus intricatus*). Uhynuté a obsadené lapáky je potrebné asanovať do dvoch mesiacov od ich založenia. Optimálnou asanačnou metódou je odkôrnenie a spálenie kôry alebo štiepkovanie. V prípade, že to nie je možné, používa sa chemická asanácia.

Sledujeme výskyt lykokazov (*Leperisinus fraxini* a *Hylesinus crenatus*) najmä v jaseňových mladinách. V prípade silného výskytu v predchádzajúcich rokoch pripravujeme lapáky, ktoré je potrebné včas asanovať. Podrobnejšie informácie o príprave lapákov sú uvedené v „Usmernení LOS k chronickému hynutiu jaseňov“ zverejnenom na stránke LOS (www.los.sk).

V priebehu tohto mesiaca sa pokračuje v kontrolách feromónových lapačov na drevokaza čiarkovaného (*Trypodendron lineatus*).

■ Listožravý a cicavý hmyz

Z hľadiska ochrany lesa proti listožravým škodcom sú jarné mesiace najnáročnejším obdobím. Je potrebné sledovať stav rozvíjajúcej sa listovej plochy a operatívne reagovať na zmeny líšiace sa od normálu.

Ak sa kontrolou zistilo prekročenie kritických počtov vaječných znášok mnišky veľkohlavej (*Lymantria dispar*) je potrebné začať s prípravou obranných opatrení. Pri výbere vhodných insekticídov a pri stano-

vení presného termínu zásahu možno využiť pomoc Lesníckej ochrannárskej služby. V minulých rokoch jej početnosť nebola vysoká, ale lokálny zvýšený výskyt sa nedá vylúčiť.

Zimné kontroly obaľovačov (*Tortrix viridana*) umožnili orientačne stanoviť populačnú hustotu a vytipovať porasty pre prípadné jarné ošetrovanie. Pre spresnenie sa zimná kontrola vajíčok doplní jarnou kontrolou početnosti liahnucich sa húseníc. Táto sa vykonáva od polovice mesiaca. Húsenice sa na jar zavrtávajú do napučaných pupeňov, kde ich možno už v druhej polovici mesiaca objaviť. Termín obranného zásahu treba načasovať veľmi starostlivo, lebo vývoj škodcu je v dobrom počasi veľmi rýchly a i malé oneskorenie môže výrazne znížiť úspešnosť zásahu.

Rovnako ako pri obaľovačoch i pri piadivkách (*Operophtera brumata*, *Erannis defoliaria*) je nevyhnutné jarné spresnenie jesenných kontrol. Výskyt obidvoch skupín škodcov súčasne je dosť častý a umožňuje zefektívniť vykonávanie kontroly. Na druhej strane tento fakt znásobuje intenzitu poškodenia a obranné zásahy sa potom javia o to nevyhnutnejšie.

Pri listožravých škodcoch zo skupiny obaľovačov a piadiviek je zväčša optimálnym obdobím pre zásah prvé, resp. druhé vývojové štádium húsenice (L1 resp. L2). V súčasnosti sa aplikujú najmä biopreparáty a biotechnické prípravky, pre aplikáciu ktorých je nevyhnutné aspoň dvojtretinové rozvitie listovej plochy. Obrannému zásahu musí vždy predchádzať kontrola porastov navrhnutých na ošetrovanie. Kontrola je zameraná na zistenie stavu populá-

cie húseníc a uskutočňuje sa vzorníkovou metódou. Húsenice piadiviek a obaľovačov sa v prípade vhodného počasia kuklia veľmi skoro, už okolo 10. mája. Plánovanie obranných opatrení smerujúcich proti húseniciam môže byť po tomto termíne už rizikové.

Kontrolu hrebenárky hrdzavej (*Neodiprion sertifer*) možno vykonať v apríli iba v nižších polohách. Na Slovensku sa však škodca vyskytuje i na kosodrevine, kde je vhodným termínom kontroly máj, resp. jún. Za kritický počet sa považuje nájdenie jednej prezimujúcej znášky vajíčok na desiatich náhodne prehladnutých letorastoch borovice alebo kosodreviny. Hrebenárka borovicová (*Diprion pini*) má na Slovensku zväčša dve generácie a v apríli (v prvej polovici) je možné vykonať kontrolu počtu kokónov v hrabanke (prezimuje pahúsenica neskôr kokón). Na Záhorí je potrebné sledovať aj výskyt hrebenárky *Diprion similis*, ktorá tu bola hojná v minulých rokoch.

Naďalej je možné kontrolovať početnosť húseníc obaľovača mládnikového (*Rhyacionia buoliana*) v púčikoch 10–15-ročných borovic, ktoré najčastejšie napadá.

Ak predchádzajúce kontroly potvrdili vysokú početnosť rúrkovčeka smrekovcového (*Coleophora laricella*) v porastoch smrekovca, je potrebné pripraviť obranné opatrenie. Vykonáva sa zväčša až začiatkom mája po vypučaní smrekovcov. Koncom apríla je však užitočné overiť stav populácie na niekoľkých spílených vzorníkoch kontrolou početnosti „vakov“ a ich stavu po pre-

Ophiostomatálne huby na boroviciach (foto M. Zúbrik).

zimovaní. Boj s týmto škodcom je veľmi komplikovaný a je nutné rátať s opakovanými zásahmi. Obranný zásah sa odporúča vykonávať v semených sadoch a pri chronickom poškodzovaní porastov so zastúpením smrekovca 30 a viac percent (porasty dlhodobejšie silne poškodzované rúrkovčekom smrekovcovým).

V apríli sa začínajú aktivizovať vošky. Je potrebné sledovať stav pučania mladých jedlí, pretože sa v nich vyskytuje jeden z najväznejších škodcov jedľových mladín – kôrovica kaukazská (*Dreyfusia nordmanniana*). V smrekových a smrekovcových porastoch je hojná kôrovica zelená (*Sacchiphantes viridis*) a kôrovica smrekovcová (*Adelges laricis*). Vošky sú v jar-nom období na konárkoch dobre viditeľné, preto ich kontrola je pomerne nenáročná. V prípade zvýšenej početnosti je potrebné vykonať po definitívnom vypučaní ihlíc obranné opatrenia.

V kultúrach topoľov na južnom Slovensku je potrebné sledovať pučanie listov a kontrolovať prítomnosť komplexu listožravých škodcov. Nezriedka sa stáva, že húsenice rozličných druhov motýľov (najmä piadivkovité a morovité), ktoré sa liahnu na jar, dokážu skonzumovať listovú plochu skôr, ako sa táto naplno rozvinie. To môže mať v kultúrach topoľov veľmi vážne následky. V prípade zistenia výskytu týchto škodcov treba okamžite vykonať obranný zásah.

Koniec mesiaca je obdobím začiatku rojenia chrústa, ktorý je významným škodcom dubín a výsadbí borovic najmä na Záhorí. V prípade premnoženia chrústov sa vykonávajú pozemné a letecké aplikácie insekticídov.

■ Hubové ochorenia drevín

V borovicových kultúrach prebieha kontrola výskytu sypaviek, lebo koncom zimy dochádza k sčerveneniu najmä spodných častí korún, ktoré postupne prechádza k termínalom. Zvýšenú pozornosť sypavkám treba venovať vo výsadbách a v kultúrach do 10 rokov. Sledova-

nie výskytu sypaviek je potrebné vykonávať aj v klimatizovaných skladoch, kde tiež často dochádza k napádaniu sadeníc týmto patogénom.

V porastoch pokračujú asanačné ťažby prednostne zamerané na odstraňovanie stromov napadnutých hubovými patogénmi. Z porastov treba odstrániť nielen odumreté, ale najmä silne napadnuté stromy, ktoré sa stávajú zdrojom rozširovania ochorenia.

Nakoľko v tomto období dochádza k fruktifikácii celého radu húb, je potrebné venovať zvýšenú pozornosť najmä mechanicky poškodeným stromom. Najčastejšie dochádza k napadnutiu parazitickými hubami cez poranené koreňové nábehy, prípadne kmene. Pre obmedzenie možnosti napadnutia zdravých stromov hubovými infekciami je nevyhnutné poškodené miesta dôkladne ošetriť vhodným prípravkom s fungicídnymi účinkom.

■ Boj s nežiaducou vegetáciou v nárastoch a kultúrach

V mesiaci apríl začíname s prácami v nárastoch a kultúrach. Aplikujeme selektívne prípravky – graminicídy – za účelom potlačenia rastu trávovitých druhov. Na rozvinutú listovú plochu nežiaducej vegetácie aplikujeme listové herbicídy s účinnou látkou *glyphosate*, ale len do času cieľové ihličnaté a listnaté dreviny sú ešte nevypučané. Použiť prípravky uvedené v „Zozname autorizovaných prípravkov na ochranu rastlín a prípravkov na ochranu rastlín povolených na paralelný obchod pre rok 2016“. Pri dávkovaní treba postupovať podľa pokynov uvedených na etiketách, v návodoch na použitie, resp. v informačných a propagačných materiáloch od výrobcov.

■ Škody zverou

V apríli pokračuje zisťovanie škôd spôsobených zverou na lesných porastoch. V druhej polovici mesiaca sú prístupné už aj porasty vo vyšších horských polohách. Po obhryze kôry zverou v zimnom období treba ošetriť rany na kme-

ňoch drevín proti vniknutiu hubových infekcií. Osobitnú pozornosť treba venovať poškodeným ihličnatým drevinám, pričom sa ošetrujú perspektívne jedince. Na náter alebo nástrek možno použiť prípravky uvedené v „Zozname...“ pričom je výhodné ošetriť kmeň do dvoch metrov výšky, čím je zabezpečená ochrana proti obhryzu aj lúpaniu na nasledujúcich 4–5 rokov. Pri jarnej výsadbe v lokalitách ohrozených zverou je vhodné ošetriť sadenice nástrekom alebo namáčaním celých viazaníc v repelentoch určených na ochranu proti letnému odhryzu a vyťahovaniu.

■ Lesné škôlky

V miestach so silným výskytom tvrdoňa smrekového (*Hylobius abietis*) a lykokazov z rodu *Hylastes* sa odporúča preventívne ošetrovanie ihličnatých sadeníc tak ako vo výsadbách. Rovnako je nutné vykonávať intenzívne opatrenia proti pandravám chrústa (pôdne insekticídy).

Mesiac apríl je vhodným obdobím na použitie herbicídnych prípravkov v rámci prípravy záhonov pred výsevmi a škôlkovaním. Boj proti burine je v danom období najaktuálnejší, ale treba brať do úvahy, že zároveň semená, vzhádzajúce semenáčky a nedokonale zakorenené škôlkovance sú voči herbicídny prípravkom citlivé. Aplikovať postrek s predstihom, avšak na kľúčiacu a rastúcu burinu. Odporúča sa použiť prípravky s krátkodobým účinkom, resp. dodržať medzi ošetrovaním záhonov a následnou kultiváciou bezpečnú ochrannú dobu. V prípade odburiňovania záhonov so semenáčikmi a sadenicami aplikujeme plošný alebo pomiestny postrek tráv v počiatočných fázach rastu prípravkami tolerantnými voči drevinám. V prípade širokolistej vegetácie použiť plošný postrek prípravkami zo skupiny glyfosátov, ale len do doby pučania ihličnatých a listnatých drevín.

Pri výsevoch do fóliových krytov je nutné rašelinové substráty dezinfikovať podobne ako pôdu. V tomto období treba venovať pozornosť aj

Prítomnosť chrobačiarov na okraji porastovej steny (foto R. Leontovych).

závlahám. Pri nesprávne nastavených závlahách je častým javom nedostrekovanie alebo prekryvanie dýz, čo má za následok buď straty suchom, alebo vytváranie podmienok pre koreňové hniloby.

Táto publikácia vznikla vďaka podpore Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-14-0567 „Informačný a varovný systém pre invázne organizmy v lesnom a urbánnom prostredí“, APVV-0707-12 pre projekt Výskum vplyvu disturbančných faktorov na dlhodobý vývoj zdravotného stavu lesov Slovenska“. Tento článok vznikol vďaka podpore projektu č. 08V0301 „Výskum a vývoj pre inovácie a podporu konkurencieschopnosti lesníckeho sektora“, financovaného z prostriedkov štátneho rozpočtu MPA RV SR.

*Roman Leontovych,
Andrej Kunca, Milan Zúbrik,
Juraj Galko, Andrej Gubka,
Jozef Vakula, Slavomír Rell,
Christo Nikolov, Bobdan Konôpka,
Valéria Longauerová,
Peter Kaštier, Miriam Malová,
Slavomír Findo*

LES & LETOKRUHY

APRÍL 2016

ČASOPIS O LESNOM HOSPODÁRSTVE A SPRACOVANÍ DREVA

ROČNÍK 72

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

LES & LETOKRUHY

APRÍL 2016

TÉMA

Lesnícke dni 2016 4

Zelená dekáda – rastieme ďalej!

Rozhovor s Milanom Sarvašom

Lesnícke dni sú posolstvo 6

Rozhovor s Ivanou Janákovou

Anketa 7

*Lenka Balkovičová, Viliam Pichler, Vlastimil Rezek,
Milan Dolňan, Marianna Huljaková, Igor Stavný*

AKTUÁLNE

Štátna lesnícka politika – jej úlohy, problémy a návrhy
riešenia (2. časť) 8

Jozef Konôpka

ŠTÁTNE LESY

Pro Silva a LESY SR, š. p. 10

Rudolf Bruchánik

NEŠTÁTNE LESY

Vy sa pýtate, my odpovedáme 12

LESNÍCKE ŠKOLSTVO

Rating „AAA“ 14

*Rozhovor s Miroslavom Ďurovičom,
riaditeľom Strednej odbornej lesníckej školy*

Stručná história strednej lesníckej školy
v Banskej Štiavnici 16

Viliam Stockmann

AKTUÁLNE

Aká je budúcnosť európskeho politického
rámca pre lesy a lesníctvo? 17

Boris Greguška

VEDA A VÝSKUM

Kto vlastní lesy v Európe? (4. časť) 21

Zuzana Sarvašová

LES & Letokruhy
Časopis o lesnom hospodárstve
a spracovaní dreva
Mesačník

Vydavateľ:
LES MEDIUM SK s.r.o., www.lesmedium.sk

Sídlo vydavateľa:
Centrum 29/34, 017 01 Považská Bystrica
Kontakt: Ing. Jan Václavík
IČO: 36690911
ISSN: 1337-9712, EV: 3432/09

Adresa redakcie:
LES & Letokruhy
P.O. Box 92
974 04 Banská Bystrica

Šéfredaktor:
Peter Gogola
mobil: +421 918 444 444
gogola@lesmedium.sk

Redaktor:
Mgr. Ján Fillo
mobil: +421 903 244 716
lesmedium@nexta.sk

Grafická úprava, DTP:
Lesnícká práca, s.r.o.

Externí spolupracovníci:
Ing. Viliam Stockmann, CSc.,
Ing. Mária Rošková,
Jiří Junek

Jazykové korektúry:
Mgr. Katarína Kovačechová

Predplatné:
Miroslav Kucian Perex K+K
perex.k@stonline.sk
+421 903 459 764, 02/4342 7792
Celoročné predplatné: 13,80 €

Tlač:
Tiskárna TRIANGL, s.r.o., Praha 9

Cenník inzercie, pokyny pre autorov a informácie
o podmienkach predplatenia si časopisu nájdete
na webovej stránke www.lesmedium.sk

Pokiaľ nie je uvedené inak, všetky použité fotogra-
fie sú z archívu redakcie. Redakcia si vyhradzuje právo
upravovať a v prípade potreby krátiť jednotlivé prís-
pevky. Prevzatie článku alebo jeho časti je možné len
so súhlasom redakcie a pri zachovaní autorských práv.
Názory publikované v časopise nemusia byť totožné so
stanoviskom redakcie a vydavateľa.

Foto na titulnej stránke:
Ing. Pavel Trnavský

4

14

Časopis LES & Letokruhy je vytlačený
na 100% PEFC certifikovanom papieri.